

**GURKIRPAL SINGH v. FINANCIAL COMMISSIONER (REVENUE) 333
AND SECRETARY, GOVT. OF PUNJAB AND OTHERS
(M.M. Kumar, J.)**

ਖੇਤਰ' ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਸ਼ਤਯੋਗ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਖੇਤਰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

(34) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਉਕਤ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਸਮੇਂ 1964 ਦੇ ਨਿਯਮ 5 ਦੇ ਨਿਯਮ 5 ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਬੁਰਸ਼ 'ਤੇ ਆਕਰਸ਼ਕ ਲੱਗਦੀਆਂ ਸਨ, ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਦਾਰਥ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(35) ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਰ.ਐਨ.ਆਰ

ਐਮ. ਐਮ. ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਸਬੀਨਾ ਜੇ. ਜੇ.

ਗੁਰਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਵਿੱਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਮਾਲ) ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ,
ਸਰਕਾਰ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ, - ਜਵਾਬਦਾਰ

2007 ਦਾ CWP 10511

9 ਮਈ, 2008

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950 - ਅਨੁਛੇਦ. 226-ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ, 1894 - ਐੱਸ. 16 . _ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ - ਹੋਲਡ, ਨਹੀਂ - ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਲਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਡੀ-ਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ਼ ਭੌਤਿਕ ਕਬਜ਼ਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 48 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਲਪਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁਫਤ ਹੈ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਡੀ-ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ - ਰਾਜ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਇਹ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ-ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ, ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਡੀ-ਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਲੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਵਾਰਡ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਝ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ 10 ਜੁਲਾਈ 1997 ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਰਪਟ ਰੋਜ਼ਨਾਮਚਾ 'ਚ ਐਂਟਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48(1) ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਾਰੇ ਜ਼ਬਿੰਬਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਡੀ-ਨੋਟੀਫਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(ਪਰਾ 10)

ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48(1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਭਟਕਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਡੀ-ਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਬੋਝਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ

**GURKIRPAL SINGH v. FINANCIAL COMMISSIONER (REVENUE) 335
AND SECRETARY, GOVT. OF PUNJAB AND OTHERS
(M.M. Kumar, J.)**

16 ਅਤੇ 17 (1) ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਝ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16, 17(1) ਅਤੇ 48(1) ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਡੀ-ਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਪਤੀ..

(ਪੈਰਾ 13 ਅਤੇ 14)

ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਰਾਜ ਇਹ ਬਹਾਨਾ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਕੋਰਟ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(ਪਰਾ 18)

ਐੱਮ.ਐੱਲ.ਸ਼ਰਮਾ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸਨ।

ਸੁਵੀਰ ਸਹਿਗਲ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਧੀਕ ਏ.ਜੀ

ਐਮ.ਐਮ.ਕੁਮਾਰ, ਜੇ.

(1) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ 23 ਫਰਵਰੀ, 2007 (ਪੀ-1) ਦੇ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਤੇ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੁਰਾਣੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ (ਸੰਖੇਪ ਲਈ, 'ਐਕਟ')

(2) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਤਤਕਾਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਹ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 5/12/2/1(0-2), 12/2/2(0-5), 12/2/3(0-7), 12/2/4(0-) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। 7), 13/1/1(0-8), 13/1/2(0-15), 13/1/3(0-15), 13/1/4(0-11), 13/2 (4-16), 13/3(0-17), 14/1(0-12), 14/2(7-8), 17(8-0), 18(8-0), 19/1 (2-2), 22/2/1 (0-19), 22/2/2(2-2), 22/ 2/2(4-0), 23/1(4-0), 23/ 2(4-0), 24(8-0), ਕੁੱਲ ਮਾਪ 54 ਕਨਾਲ 06 ਮਰਲੇ, ਪਿੰਡ ਲੰਗਰਪੁਰ, ਹਦਬਸਤ ਨੰਬਰ 115, ਤਹਿਸੀਲ ਦਸੂਹਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਮਾਲ ਅਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ।

(3) ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਰਾਜ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 (ਪੀ 2) ਅਤੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ, ਮਿਤੀ 13 ਜੂਨ, 1995 ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 (ਪੀ-3) ਤਹਿਤ ਮਿਤੀ 8 ਸਤੰਬਰ, 1994 ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਵਾਰਡ ਦਾ ਐਲਾਨ 7 ਜੁਲਾਈ, 1997 (ਪੀ-4) ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਕੋਰਟ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ,

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. ਨੰ. 7740 ਆਫ 2001 ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ 8 ਨਵੰਬਰ, 2001 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਕਮ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪੂਰਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਪੂਰੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ। ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਸਾਰੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 8 ਮਈ, 2002 (ਪੀ-5) ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ।

(4) ਇਸ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਹੈਸ਼ੋ ਵੀਓਕੋਮ 0 ਓਨ ਰਿਕਾਰਡ 'a ਹੈ ਕਿ ਰਾਪਟ 7 ਰੋਜ਼ਨਾਮਚ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ 10 ਜੁਲਾਈ, 1997 ਨੂੰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਪਟ ਰੋਜ਼ਨਾਮਚਾ , ਮਿਤੀ 10 ਜੁਲਾਈ, 1997 ਪੀ 28) ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਆਮ ਢੰਗ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੇ. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਸਬੰਧੀ ਇੰਤਕਾਲ ਨੰਬਰ 1672, ਮਿਤੀ 10 ਜੁਲਾਈ, 1997 ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(5) ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ 19 ਜੁਲਾਈ, 1997 ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 18 ਅਧੀਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਵਾਲਾ (ਪੀ-8 ਅਤੇ ਪੀ 9) ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ , - ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਮਿਤੀ 5 ਜੂਨ, 2004 (ਪੀ-12)। 23 ਅਗਸਤ, 2004 ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਫਰਮਾਨ (ਪੀ-13) ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਕੁਰਕੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਜ਼ਮੀਨੀ ਆਰਡਰ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਮਿਤੀ 4 ਸਤੰਬਰ, 2004, 20 ਨਵੰਬਰ, 2004, 5 ਫਰਵਰੀ, 2005, 14 ਮਾਰਚ, 2005, 2 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2005, 23 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2005, 4 ਜੂਨ, 2005, 20 ਅਗਸਤ, 2005 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਅਨੁਬੰਧ P-14 ਤੋਂ P-21 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰੇ। ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਇੰਜਨੀਅਰ-ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 4 ਨੇ ਮੁੱਖ ਇੰਜਨੀਅਰ-ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਨੰ.3 ਨੂੰ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਕੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ (ਪੀ-22) ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਮੁੱਖ ਇੰਜਨੀਅਰ ਨੇ ਸਕੱਤਰ, ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਭਾਗ (ਬੀ ਐੱਡ ਆਰ)- ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 (ਪੀ-23) ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਆਖਰਕਾਰ, 10 ਸਤੰਬਰ, 2005 (ਪੀ 25) ਨੂੰ ਕੁਰਕੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ । ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕੁਰਕੀ ਦੇ ਵਾਰੰਟਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇਤਰਾਜ਼ ਦਾਇਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਕੋਰਟ ਕੰਪਲੈਕਸ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਸਾਈਟ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਈਟ ਢੁਕਵੀਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਸਟੈਂਡ ਲਿਆ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਡੀ-ਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਫਿਰ 23 ਫਰਵਰੀ, 2007 (ਪੀ-1) ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਡੀ-ਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਅਣਗਹਿਲੀ ਵਾਲਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 12

**GURKIRPAL SINGH v. FINANCIAL COMMISSIONER (REVENUE) 337
AND SECRETARY, GOVT. OF PUNJAB AND OTHERS
(M.M. Kumar, J.)**

ਮਾਰਚ, 2007 ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

(6) ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 6 ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸਟੈਂਡ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, - ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਮਿਤੀ 12 ਮਾਰਚ, 2007 ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ, ਮਿਤੀ 23 ਫਰਵਰੀ, 2007. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਿਆਪਕ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਕੋਰਟ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੀ ਉਸਾਰੀ, ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਹੋਰ ਢੁਕਵੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਲੱਭਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਕੋਰਟ ਕੰਪਲੈਕਸ, ਜੋ ਕਿ ਮਾਰਚ, 2007 ਤੋਂ ਪਿੰਡ ਖੇੜਾ ਕੋਟਲੀ ਵਿਖੇ ਬਦਲਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ ਹੈ।

ਹਾਦੀ 2006 ਤੱਕ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖਸਰਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੀਜ਼ਨ ਅਤੇ ਬੀਜੀ ਗਈ ਫਸਲ (ਆਰ-1) ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਭੌਤਿਕ ਕਬਜ਼ਾ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਡੀ-ਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ।

(7) 25 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2008 ਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਆਰਡਰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਐਕੁਆਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਕੋਈ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਹੁਕਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:-

“ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਸੀਤਾਰਾਮ ਜੀ @ ਸ੍ਰੀ ਸੀਤਾਰਾਮ ਭੰਡਾਰ ਬਨਾਮ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੁਲੈਕਟਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏਆਈਆਰ 2005 ਐਸਸੀ 3581 ਵਿੱਚ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਡੀ-ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਐਕੁਆਇਰ। ਉਸਨੇ ਬਾਲ ਮੋਕੰਦ ਖੱਤਰੀ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਐਂਡ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਟਰੱਸਟ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (1996) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਦਰਜ ਕਰੇ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਰਪਟ ਰਜ਼ਾਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਬਜ਼ਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਪਟ ਰਜ਼ਾਨਾਮਚਾ ਬਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।

2 ਮਈ, 2008 ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰੋ।

(8) ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਯੋਗ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੋ ਇਕ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਅਵਾਰਡ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ

ਬਾਅਦ ਡੀ-ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਤਹਿਤ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਠਾਏ ਗਏ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

"48. ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਜਦੋਂ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।—(1) ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ

ਧਾਰਾ 36 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(2) ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੁਲੈਕਟਰ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਈ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਰਕਮ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਦਾ ਕਰੇਗਾ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਉਕਤ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਵਿੱਚ।

(3) ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਉਪਬੰਧ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ।

(9) ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਰਸਾਏਗੀ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਐਕਵਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਮੁੱਦਾ, ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:-

16. ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ।—ਜਦੋਂ ਕੁਲੈਕਟਰ ਨੇ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਅਵਾਰਡ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗੀ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਝ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

(10) ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਲੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਵਾਰਡ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ 10 ਜੁਲਾਈ 1997 ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਰਪਟ ਰੋਜ਼ਨਾਮਚਾ 'ਚ ਐਂਟਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48(1) ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 16 ਅਧੀਨ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

**GURKIRPAL SINGH v. FINANCIAL COMMISSIONER (REVENUE) 339
AND SECRETARY, GOVT. OF PUNJAB AND OTHERS
(M.M. Kumar, J.)**

ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਡੀ-ਨੋਟੀਫਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੰਸਦ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸ਼ਰਮਾ, (1) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ, ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਪੈਰਾ 19 ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਣਾ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:-

“19ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕੁਲੈਕਟਰ ਨੇ ਐਸ. 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਵਾਰਡ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਪਰ ਐਸ. 15 (ਐਸ. 16.?) ਧਾਰਾ 48 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਐੱਸ. 48 (1) ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਐਕਵਾਇਰ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। 4 ਅਤੇ 6 ਜਨਰਲ ਅਨੁਛੇਦਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਐੱਸ. 21 ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੁਲੈਕਟਰ ਨੂੰ ਐੱਸ. 7 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 48 (1) ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਐਕਵਾਇਰ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ S. 9 (1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ S. 48 (2) S. 48 (3) ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਅਧੀਨ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 48 (1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਿਨਾਂ S. 4 ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਬਕਾਇਆ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਅਨੁਛੇਦਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਐੱਸ. 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐੱਸ. 48 (ਟੀ) ਕੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਬਜ਼ਾ ਇਸ ਨੂੰ ਐਕਵਾਇਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਅੱਗੇ ਕਿ ਇਹ Ss ਅਧੀਨ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। 4 ਅਤੇ 6 ਜਾਂ ਇਹ S.48 (1) " ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਜੇੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)।

(11) HP ਦੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਅਵਿਨਾਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ (2) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜਿੱਥੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸ਼ਰਮਾ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੈਰਾ 19 ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

“ਪਰ ਇਹ ਨਿਰੀਖਣ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਸ. 17 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ

ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਅਤੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਅਨੁਛੇਦਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਸ. 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੀ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ ਦੇ ਐੱਸ. 48 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਮ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸ. 17 (1) ਅਧੀਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਉਪਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਅਸਲ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। (ਜੇੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

(12) ਬੰਗਲੌਰ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਆਰ. ਹਨੂਮਈਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ , (3) ਉੱਥੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਸ' ਅਵਿਨਾਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ (ਸੁਪਰਾਈ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਨਿਰਣੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ; ਪ੍ਰਤਾਪ ਵੇਸਸ ਰਾਜ ਰਾਜਸਥਾਨ (4), ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵੇਸਸ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਏਅਰਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ। (5) ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼ (ਮੈਸੂਰ) ਲਿਮਿਟਡ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਏ. ਰਸ਼ੀਦ (6) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:-

"45. ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ [(1996) 3 ਐਸਸੀਸੀ 1] ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਇਹ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਏਅਰਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ [(1997) 9 ਐਸਸੀਸੀ 132, ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼ (ਮੈਸੂਰ) ਲਿਮਿਟਡ ਬਨਾਮ ਐਮਏ ਰਸ਼ੀਦ [(2004) 4 ਐਸਸੀਸੀ 460] ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

46. ਵਿਵਾਦਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸਾਲ 1966 ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੁਆਰਾ ਅਵਾਰਡ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਜ਼ਮੀਨ ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪੂਰਵ-ਹਿਤ ਵਿੱਚ ਸੀਆਈਟੀਬੀ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੁਰਕੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਰਨਲ ਕਲੋਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

**GURKIRPAL SINGH v. FINANCIAL COMMISSIONER (REVENUE) 341
AND SECRETARY, GOVT. OF PUNJAB AND OTHERS
(M.M. Kumar, J.)**

(13) ਅਸੀਂ ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਭਟਕਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਡੀ-ਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਬੋਝ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਅਤੇ 17 (1) ਇਹ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਝ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਦਲੀਲ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੰਦਰ ਸ਼੍ਰੀ ਸੀਤਾਰਾਮਜੀ ਉਰਫ ਸ਼੍ਰੀ ਸੀਤਾਰਾਮ ਭੰਡਾਰ ਬਨਾਮ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੁਲੈਕਟਰ, (7) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 16 ਵਿੱਚ, ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

“16. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਕੀਮ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਕੀਮ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ/ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਖੋਹੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਕੀਮ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਐਕੁਆਇਰ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਤੱਤ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।”

(14) ਏਆਈਆਰ 2005 ਐਸਸੀ 3581

(15) ਇਸ ਲਈ, ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16, 17(1) ਅਤੇ 48 (1) ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਡੀ-ਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਪਤੀ.

(16) ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਭੌਤਿਕ ਕਬਜ਼ਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦਾ ਆਮ ਤਰੀਕਾ ਅਵਾਰਡ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਰਪਟ ਰੋਜ਼ਨਾਮਚੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਬਾਲਮੋਕੰਦ ਖੱਤਰੀ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਐਂਡ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਟਰੱਸਟ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (8) ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਤਜਵੀਜ਼ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ

ਅਤੇ ਪੈਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

“4. ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਕਵਾਇਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਿਲਸਿਲਾ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1976 ਤੱਕ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਸ਼੍ਰੀ ਪਾਰੇਖ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਕਬਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਣ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਟਲ ਹੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ। ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦਾ ਆਮ ਢੰਗ ਪੰਚਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਪੰਚਨਾਮਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਡਿਲੀਵਰੀ ਦੇਣਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਢੰਗ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਬਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਸਿਰਫ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। (ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

(17) ਬਲਵੰਤ ਨਰਾਇਣ ਭਾਗੜੇ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਡੀ. ਭਾਗਵਤ, (9) ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਖਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਐਕਟ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਇਹ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਬਾਲਮੋਕੰਦ ਖੱਤਰੀ ਐਜ਼ੂਕੇਸ਼ਨਲ ਐਂਡ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਟਰੱਸਟ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(3) (1996)4 SCC 212

(4) ਏਆਈਆਰ 1975 ਐਸਸੀ 1767

(ਸੁਪਰਾ), ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਲਵੰਤ ਨਰਾਇਣ ਭਾਗੜੇ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 1, 2, 28 ਅਤੇ 29 ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ :-

1. ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ, 1894 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਅਸਲ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੁਆਰਾ, ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਅਧੀਨ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝੇ ਗਏ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ 'ਪ੍ਰਤੀਕ' ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਨਾ ਹੀ ਸਿਰਫ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਐਕਟ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਅਸਲ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੋਈ ਸਖਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹੜਾ

ਐਕਟ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਰੋਲ ਅਤੇ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਅਤੇ ਢੋਲ ਦੀ ਡੋਰ ਨਾਲ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਇੱਥੇ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਡਿੱਗੀ ਪਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਸਮੇਂ ਇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫਸਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਅਤੇ ਕਾਸ਼ਤਯੋਗ ਹੈ। ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਹੱਦ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ, ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਕਾਬਜ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੋੜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਕਾਬਜ਼ਕਾਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਮੇਂ 'ਤੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣਾ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰਕ ਜਾਂ ਮਾਲਕ ਦੇ ਬਿਨਾਂ, ਸਿਰਫ ਕਾਗਜ਼ੀ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਦੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਣਾ।

2. ..ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਹੀ ਪਲ ਇਸ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਵੈਸਟਿੰਗ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 19 ਏਕੜ 16 ਗੁੰਬ ਬੇਕਾਰ ਅਤੇ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚੋਂ 1770 ਦਾ ਅਸਲ ਕਬਜ਼ਾ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨੇ 3 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1959 ਨੂੰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। (ਨਾ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ ਦੇ S.48(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਸਕਦੇ ਹਨ।

xxxxxxx

- 28... ਇਹ ਹੈ. ਇਸ ਲਈ, ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੇ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ Ss ਦਾ ਅਰਥ. 16 ਜਾਂ 17 (1) ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਸਥਾਨ. ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ "ਪ੍ਰਤੀਕ" ਹੈ ਕਬਜ਼ਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿਵਲ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਦ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦਾ

ਤਰੀਕਾ ਕੀ ਹੈ? ਐਕਟ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਹੈ. ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਲਿਖਤੀ ਸਮਝੌਤਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਕੋਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਡਰੱਮ ਦੀ ਬੀਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਾ ਰੂਪ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਲਿਖਤੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਲਟਕਾਇਆ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਕਾਬਜ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ

ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਕਾਬਜ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਖੋਹ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੋ ਗਿਆ।

- (29).....ਵੀ! ਕਾਨੂੰਨ VI ਦੀ ਓਰਚਾ ਦੀ ਓਲਾਈਟ.1 ਨੇ ਓਬਣਾਇਆ ਹੈ ਉਪਰੋਕਤ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਜ਼ਮੀਨ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੈ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਦੇ ਵੈਸਟਿੰਗ ਦੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ. ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। (ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

(17) ਜਦੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰੇ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ 10 ਜੁਲਾਈ, 1997 (ਪੀ-28) ਦੇ ਰਪਟ ਰਜ਼ਾਨਾਮੇ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਬਜ਼ਾ 'ਬੀਟ' ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਫਸਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਖਾਲੀ ਸੀ ਤਾਂ ਮਾਲਕ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਢੇਲ ਦੀ ਆਵਾਜ਼। ਉਪਰੋਕਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਰਪਟ ਰੌਜ਼ਨਾਮਚਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮੁੜ ਕਬਜ਼ਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ਼ ਭੌਤਿਕ ਕਬਜ਼ਾ ਹੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਡੀ-ਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 16, 17 ਅਤੇ 48 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸਿਰਫ਼ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਰਾਜ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

**GURKIRPAL SINGH v. FINANCIAL COMMISSIONER (REVENUE) 345
AND SECRETARY, GOVT. OF PUNJAB AND OTHERS
(M.M. Kumar, J.)**

(18) ਅਸੀਂ ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਹ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਇੱਕ ਕੈਟੋਨਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਜਸਵੰਤ ਰਾਏ ਕੋਚਰ (10) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ (10) (1996) 3 ਐਸਸੀਸੀ 491 ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਮਕਸਦ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਕਸਦ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸਕੀਮ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੋਚਰ ਲਈ ਵਰਤਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜਨਤਕ ਮੰਤਵ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਰਵੀ ਖੁੱਲਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, (11) ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਹਾਦੇਓ ਦੇਵਮਨ ਰਾਏ ਉਰਫ ਅਨੁਫੇਦਲ (12) ਅਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਯੂਪੀ ਰਾਜ, (13) ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਰਾਜ ਇਹ ਬਹਾਨਾ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਕੋਰਟ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(19) ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਤੁਰੰਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 23 ਫਰਵਰੀ, 2007 (ਪੀ-1) ਦੀ ਅਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

(20) ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਰ.ਐਨ.ਆਰ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਡੋਲਮਿਨ

ਐਮ.ਐਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਸਬੀਨਾ ਜੇ.ਜੇ

ਵੇਨ ਜੈਮਪਲ ਗਯਾਸਤਸੋ, -ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ
ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਖੋਜ
, —ਜਵਾਬਦਾਰਤਾ

2008 ਦਾ CWP ਨੰਬਰ 2749

28 ਮਾਰਚ, 2008

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950-ਆਰਟ.226—ਕਿਡਨੀ ਟਰਾਂਸਪਲਾਂਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰ — ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਦੋਸਤ ਗੁਰਦਾ ਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ-ਕੋਈ ਪੈਸੇ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ—ਪੀਜੀਆਈ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਮੇਟੀ ਦਾਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਰਦਾ ਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ—ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਜੋਂ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ।

- (11) (2007)5 SCC 231
- (12) (1990)3 SCC 579
- (13) (1999)2 SCC 384